

ACC. NR M. 14478: 1-7.

Landskap: Skåne Upptecknare: Marianne Goffries.
Härad: Järrestads Berättare: Assar Johnsson
Socken: Vallby Berättarens yrke: Lantbrukare
Uppteckningsår: 1955 Född år 1882 i Vallby-Balarp

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-7.

LUF 73

Skriv endast på denna sida

Tröskföreningen startades 1895. Då använde man ångtröska. På säckarna stod "Wallby Tröskförening 1895".

Jordbruksförbättringar. Den sllra största förbättringen skedde med sockerbetans införande, ty med denna kom den ändrade växtföljden. Men man vågade sig inte på så stora arealer. Ola Persson var mycket djärv, för han vågade inte teckna mindre än ett halvt tundland betor. Man var överdrivet rädd om betorna. De blev behandlade såsom glasbitar. De kastades ej som nu för tiden utan lades försiktigt i högar.

Slättermaskinen kom omkring 1900. Den var tillverkad i Stockholm. De första skördemaskinerna såg jag på Bollerup omkring 1900. Det fanns en radsåningsmaskin i Wallby. Jag minns att vi lånade den 1897.

Flera föregångsmän fanns i trakten. På Glimmingehus fanns en tysk inspektor, Holst. Han införde bl.a. ackoräsystemet. Han höll också mejeri. Holst hade en broder på Komstamölla.

På Ingelstagården bodde Hofmeister.

Tideⁿ mellan 1900-1914 var en sakta men säker framgång för **JORDBRUKET.**

Svinaveln kom inte i gång förrän slakterierna startades. Dessförinnan använde man svinen till hushållet. S.k. "gadesvin" släpptes ut och

var närapå halvvida.

År 1884 lämnades härifrån 5674 kannor mjölk(en kann=2 stop=ungefär 2,51), somgjorde 1148 kr. År 1886 lämnades 6368 kannor mjölk, vilket blev 1230,92 kr. (Dessa uppgifter är hämtade ur ~~antez~~ mycket noggrannaanteckningar, som berättarens fader gjort).

b När man började dränera försvann ängarna.

Växtföljden förändrades: 1878 2 skålpund betfrö (vitbetor till foder) 1/4 skålpund morotsfrö

Här finns bara ett par mägerhål. Man använde mossakalken d.v.s. den som finns under själva torvlagret.

Dikningén skedde på 1860-70-talen.

Fjäderharven användes. Pinnarna köptes men själva stommen gjordes av smeden.

Post. Mellan Ystad och Simrishamn/ gick en postiljon, som lämnade posten i Hammenhög, varifrån en postman förde den vidare till handlaren i Wallby. Där fick sedan de olika gårdarna hämta den.

Byggnadsskicket. Orsaken till att de gamla halmtaken försvann var 1910-1915 var att brandförsäkringsbolaget ändrade sina bestämmelser. Premierna blev dubbelt så höga för halmtak.

De gamla längorna var opraktiska. All halmen måste bäras tvärs över gården, som därför måste sopas ofta. Dessutom var längorna låga och porten alltför smal för de nya höga vagnarna. De nya väggarna byggdes av gråsten och tegel.

Möblering. Långgardinerna användes i bondgårdarna redan på 1880-talet, men i husmansställena, där de hade små fönster hade de endast kappgardiner. I dessa fanns köksspisen inne i stugan, då den på bondgårdarna däremot stod i köket; inne i stugan stod järnugnar.

Fest. En dräng eller ändå bättre sonen i huset red omkring och inbjöd släktingar och vänner till kalas. De kallades "gillesbjudare" och de blev alltid bjudna på brännvin så de knappast kom hem den dagen. Bruket med "gillesbjudare" upphörde för omkr. 50 år sedan.

Fest~~ningen~~^{måltiden} bestod vanligen av Bruna bönor och sviskonsoppa. Man hade förning med sig dit man blev bjuden speciellt då det gällde släktingar. Förningen bestod vanligen av en häna, en smörkopp och en tårta. Bruket att ha förning med sig har inte upphört förrän omkring 25 år sedan. År 1912 fick vi 14 tårtor till ett kalas.

Begravnings- och bröllops-middagar ^{förlades till hotell/} när kriget började (1914) ty då hade man ju knappt med mat hemma. Även sedan kriget var slut

fortsatte man att nyttja hotellen vid stora tillfällen.

Vid födelsedag gav i regel föräldrarna en s.k. minnestavla. Var och en hade sin present, då man däremot numera ofta lägger ihop till present. ~~Kalasan~~

Kalasan började i regel tidigare på dagen, ungefär vid tre-el.fy-
ra-tiden på eftermiddagen. Man bjöd då först på kaffe och kakor
och sedan mat.

Nöjen. Det fanns ytterst få nöjen och förströelser på landet. Man sam-
lades oftast på vägarna, vid ett bestämt vägkors eller på skol-
gården för att dansa. Pojkarna fick då lägga vars tio öre till
spelmanen, när man ~~man~~ någon gång hade sådan.

Fyra gånger om året var det fest i Gislövs Stjärna: Pingstfest,
Midsommarfest, Höstfest och Slutfest.

Förhållandet ml. husbondsfolk och tjänare. Förr värdesattes tjänarna
inte alls. De fick aldrig komma in när det var främmande och det var
mycket sällan de var familjemedlemmar. Men efter maten på kvällarna
så brukade drängarna och pigorna samlas för att lära sig att räkna
och skriva av min fader. Detta var inte vanligt på andra gårdar.

Det är först på senare tid när det är svårt att få tag på tjänste-
folk, som ~~man~~ börjat värdesättax det.

Avlöningen till kantorn skedde in natura, men efter 1898 då det kom en ny kantor upphörde detta.

Drängarna fick både pengar och naturamedel av olika slag. År 1885-86 fick drängen 150 kr. # en skeppa potatis. Att få odla potatis var det som höll i sig längst av naturamedlen.

De yngre drängarna fick i regel mindre penningar och mera in natura. Jag minns en dräng som hade sju par stövlar, när han gifte sig.

När bönderna kom för att lämna kyrkotiende, så brukade de bli bjudna på öl och brännvin. När så kyrkotiondet upphörde fortsatte likväl bönderna här i Salarp att samlas. Detta skedde och sker fortfarande första måndagen i februari varje år. Förut var det bara män som samlades men alltsedan 1935 får även hustrurna vara med. Den gången var det vår tur att ha bjudningen och vi tyckte att fruarna skulle få följa med. Det fick de också och har varit med varje år sedan dess.

Föreningar. Strax på 1900-talet startades inköpsföreningen. Det var inköp av utsäde och gödning det gällde. Då det inte fanns någon telefon fick drängarna fara omkring till de olika gårdarna för att få en lapp, där det stod vad de skulle inköpa. Tjurföreningen startades på 1890-talet. Den varade ända tills seminföreningen startades.

Litteratur. Så länge jag minns har jag läst Ystads Allehanda. Vi var två och två om den. Varannan vecka hämtade grannen den och varannan vi den. Tidningen lästes samma dag av den som hämtat den och lämnades sedan till grannen dagen efter. Det första som lästes i tidningen var följetongen. Den lästes högt.

Det var inte så vanligt med egna böcker, men min fader var mycket intresserad och hade på sin bokhylla bl.a. Sveriges Historia 8 band, Tvillingarnas bok och böcker av Tegner och Strindberg. De hade inköpts på bokhandel i Ystad och Simrishamn.

I Wallby fanns bibliotek på 1870-talet. På 1890-talet hölls det bokauktioner, och på jularna höll lärarinnan auktion i skolan.

På kalasen eller "gillena" sjöng man ofta. Det var ofta folkvisor men också sådana visor som var aktuella just för tillfället bl.a. Älvsborgsvisan.

Det var mycket vanligt med poesiböcker. De kom 1890-95. Gästboken kom senare.

Fotografialbumen var allmänna. Vykortsalbumet kom senare och var mycket vanligt såsom födelsedagspresent.

Vi hade en gammal kvinna, Karolina, som alltid berättade om övernaturliga väsen när vi skulle sova. Ofta berättades historier i skyningen, för man skulle ju spara på ljuset.

Många trodde fullt och fast på övernaturliga väsen. Så sent som 1922 trodde prästen på spöken.

Söndagsfirande. Det var mycket viktigt att åtminstone någon från varje gård var i kyrkan om söndagen. Hade inte husbonden själv tid att gå så fick tjänarna "representera" gården. Om det inte var för att höra ~~pr~~ prästen de gick dit så var det för att höra kungörelsen uppläsa.

Kyrktagning. Varje kvinna skulle kyrktagas när hon fött ett barn. Det ansågs som mycket ohederligt att t.ex. resa bort innan man hade kyrktagits. Detta bruk upphörde på 1920-talet. Döpet skedde i hemmet, men när B.B. inrättades förlades det ofta dit.